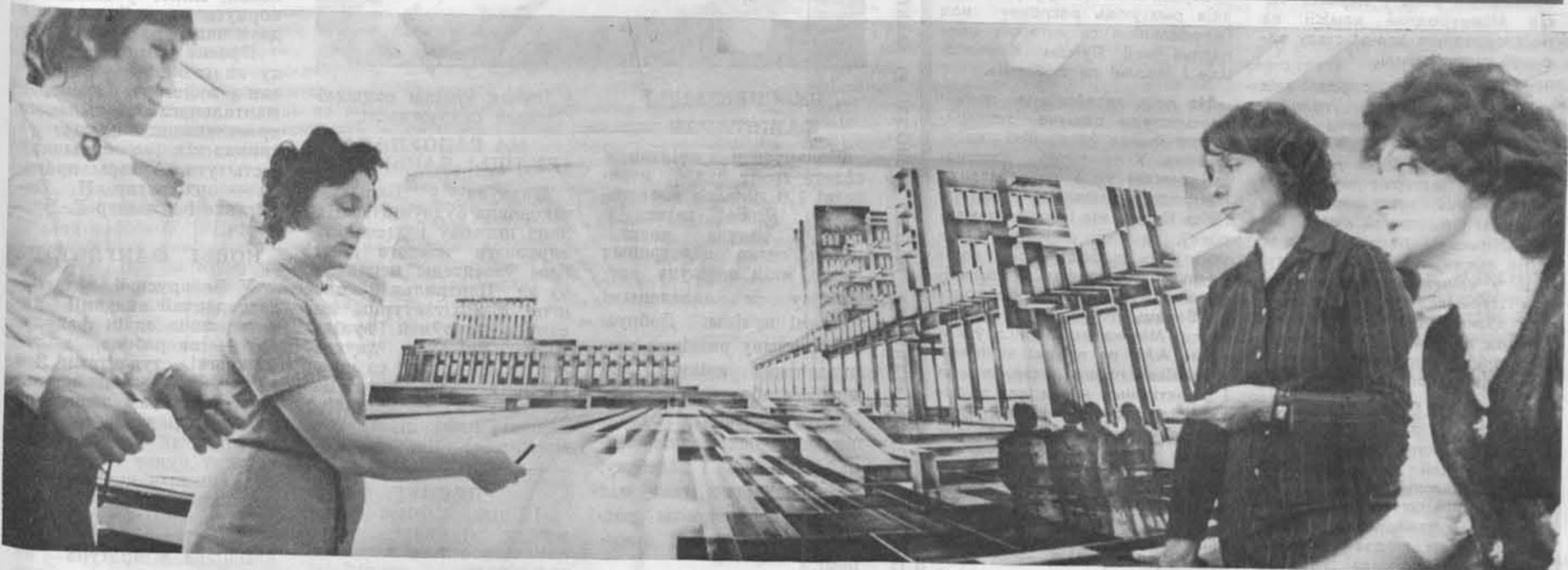

Голас Рафзімы

Красноармейская 9
в. Ленинна

№ 12 (1325) САКАВІК 1974 г. ВYДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВYДАННЯ 19-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

СЯЛО ВАЧЫМА ДОЙЛІДАЎ

НА ЗДЫМКАХ: архітэктары Інеса БАЙЦОВА, Нона НЯДЗЕЛЬКА, Ларыса НОВАШ і Святлана КІСЯЛЕВА (злева направа) працуюць у эксперыментальнай майстэрні № 2 інстытута «БелНДІГіпрасельбуд». Калектывам майстэрні распрацавана нямала цікавых праектаў, па якіх забудовваюцца беларускія сельскія пасёлкі Мухавец, што ў Брэсцкім раёне. Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

ШЫРОКІ, абсаджаны дрэвамі бульвар пачынаецца на невысокім беразе Арэсы. Праз некалькі соцень метраў, мінуўшы кварталы двух- і чатырохпавярховых дамоў, ён пераходзіць у прасторную, брукаваную чырвона-белымі плітамі плошчу. У цэнтры яе высіцца помнік — абеліск, барельефы якога расказваюць аб перамозе калгаснага ладу, аб подзвігу мясцовых жыхароў у часы Вялікай Айчыннай вайны і аб іх сённяшняй стваральнай працы. Для падножжа помніка, акружанага дываном зеляніны, — трапяткі вечны агонь. Ён тысячамі промяняў адбіваецца ў люстраной паверхні дэкаратыўнага вадаёма.

Архітэктурная кампазіцыя плошчы — выразная і ўрачыста-прыўзнятая. Увагу прыцяг-

вае дынамічная пластыка абрысаў калгаснага палаца культуры з прымыкаючым да яго шкляным «акварыумам» плавальнага басейна. З другога боку плошчу замыкае беласнежны фасад двухпавярховага адміністрацыйнага будынка з балконам, перад якім арганізавана месца для мітынгаў і іншых урачыстых цырымоній. Бліжэй да жылога сектара — гандлёвы комплекс з кафэ-сталавай, камбінатам бытавога абслугоўвання, гасцініцай. Аб'ядноўвае ансамбль, надаючы яму вертыкальна-прасторавую закончанасць, лёгкі дзевяціпавярховы будынак 27-кватэрнага дома для калгасных спецыялістаў. Яго асветленыя вокны і агні суседніх дамоў увечары надаюць плошчы ўтульны выгляд. Днём сілуэт вышыннага будынка, пераклікаючыся з абрысамі гарадской забудовы, што паўстае на процілеглым

беразе ракі, нібы рассоўвае межы сяла, і яго прастора натуральна «перацякае» ў гарадскі ансамбль.

Па такому праекту пачынаецца перабудова былой вёскі Сарочы, цэнтра калгаса «Чырвоная змена» Любанскага раёна.

...Архітэктурна калгаснага сяла. Яшчэ параўнаўча нядаўна гэтага тэрміна ў Беларусі не існавала, як практычна не вялася і комплексная ансамблевая забудова дзiesiąткаў тысяч невялікіх, бессістэмна раскіданых па тэрыторыі рэспублікі вёсак. Магчымасць гаварыць аб сучаснай архітэктурнай сельскай паселішчаў, ды не толькі гаварыць — ствараць яе, з'явілася, дзякуючы грандыёзным зрухам, што адбыліся ў апошні час ва ўсім укладзе сялянскага быту і працы.

Паездзіце сёння па беларус-

кіх вёсках. Вы ўбачыце магутныя вытворчыя комплексы, што па сваіх памерах спрачаюцца з буйнымі заводамі, калгасныя майстэрні, дзе парк тэхнікі налічвае дзiesiąткі машын, нарэшце, — сучасныя спецыялізаваныя аб'яднанні гаспадарак, маштабы вытворчасці на якіх ужо вымяраюцца дзiesiąткамі мільёнаў рублёў. Па пранозах спецыялістаў такая канцэнтрацыя прадукцыйных сіл прывядзе да знікнення ў бліжэйшыя дзiesiąцігоддзі невялікіх вёсак, а сельскае насельніцтва (яго колькасць непазбежна паменшыцца) сканцэнтруецца ў 2—3 тысячы аграгарадоў, падобных на той, аб якім расказвалася ў пачатку.

А пакуль за распрацоўку праектаў для сяла ўзяліся лепшыя беларускія архітэктары, цэлыя даследчыя і практычныя інстытуты. Каб выявіць аптымальныя варыянты забудовы,

на волюце праверыць прапановы праекціроўшчыкаў, у рэспубліцы вось ужо шэсць год вядзецца эксперыментальнае будаўніцтва некалькіх спецыяльна выдзеленых для гэтага вёсак. Першы этап нябачнага дагэтуль эксперыменту завершыцца ў наступным годзе. Але ўжо сёння можна гаварыць аб яго станоўчых выніках і аб тым, што цяпер выразна акрэсліваецца аблічча будучых сельскіх паселішчаў.

— Аб поспеху эксперыменту, — расказвае дырэктар Беларускага навукова-даследчага і праектнага інстытута па будаўніцтву на сяле («БелНДІГіпрасельбуд»), кандыдат архітэктары Уладзімір Сакалоўскі, — сведчыць нават той факт, што кіраўнікі калгасаў і саўгасаў, часта не чакаючы канчатковых вынікаў, бяруць нашы [Заканчэнне на 2-й стар.]

РАБОЧАЯ ІНТЭЛІГЕНЦЫЯ

Характэрнай асаблівасцю навукова-тэхнічнага прагрэсу ў нашай краіне з'яўляецца ажыццяўленне яго ў адзінстве з вялікім сацыяльным прагрэсам, які вядзе наша грамадства да вяршынь чалавечай цывілізацыі. Паралельна з развіццём тэхнікі ідзе працэс усебаковага развіцця чалавека, для якога навукова-тэхнічная творчасць становіцца істотным і неабходным элементам штодзённай дзейнасці, чалавека, які падпарадкоўвае сабе тэхніку, а не з'яўляецца толькі яе «часткай» і тым больш простым «дадаткам».

Ідзе актыўны працэс сумяшчэння ў адной асобе розных прафесій, авалоданне сумежнымі прафесіямі. Змяняюцца, у прыватнасці, той устаноўлены статыстыкай факт, што ўжо цяпер звыш палавіны ўсіх рабочых маюць па дзве і больш спецыяльнасцей і прафесій, і гэты «шматпрафесіяналізм» імкліва і няўхільна расце.

Пад уздзеяннем навукова-тэхнічнай рэвалюцыі фарміруецца новы сацыяльны слой рабочых, які займае пагранічнае становішча паміж рабочым класам і інтэлігенцыяй. Ён акумулюе і сінтэзуе ў сабе сукупнасць прыкмет, якія з'яўляюцца агульнымі і для рабочых, і для інтэлігентаў. Сярод іх нямаюць такіх, хто ў вольны час з захапленнем займаецца

музыкай, піша вершы, актыўна ўдзельнічае ў рабоце самадзейных тэатраў, студый выяўленчага мастацтва і іншых аб'яднаняў мастацкага профілю.

Усе гэтыя якасныя змены ў характары і змесце працы, у яе структуры, абумоўлены сучасным навукова-тэхнічным прагрэсам, тлумачаць і тое асаблівае значэнне, якое набылі цяпер пытанні далейшага развіцця як агульнай, так і спецыяльнай адукацыі, праблемы падрыхтоўкі рабочых кадраў.

У гэтым святле становіцца зразумелым, чаму наша партыя разглядае ўвадзенне ўсеагульнай сярэдняй адукацыі не толькі як новы важны этап у развіцці сацыялістычнай культурнай рэвалюцыі, але і ў якасці буйнейшага народнага гаспадарчага мерапрыемства.

Сучасная вытворчасць прад'яўляе да рабочага і такога патрабаванне, як прафесійная мабільнасць, гэта значыць здольнасць хутка абнаўляць і нават мяняць кваліфікацыю. Вучоныя сцвярджаюць, што на працягу 25 гадоў працоўнай дзейнасці чалавек павінен абнавіць кваліфікацыю ў сярэднім не менш чатырох разоў.

Здольнасць жа работніка павышаць кваліфікацыю, мяняць і сумяшчаць прафесіі, хутка прыстасоўвацца да тэхнікі і тэхналогіі, што мяняецца, знаходзіцца

зной-такі ў прамой залежнасці ад узроўню агульнай падрыхтоўкі, ступені яго адукаванасці.

Сёння сістэма прафесійна-тэхнічнай адукацыі нашай рэспублікі складаецца з 168 гарадскіх і сельскіх прафесійна-тэхнічных і тэхнічных вучылішчаў (ГПТВ, СПТВ, ТВ). У іх навучаецца звыш 98 тысяч юнакоў і дзяўчат, якія авалодваюць 260 прафесіямі: ад токараў, слесароў механізатараў сельскай гаспадаркі да стваральнікаў дакладных прыбораў і рэчаў, маючых высокую мастацкую каштоўнасць. 51 вучылішча дае сваім выхаванцам разам з прафесіяй і сярэдняю адукацыю.

Хлопцы і дзяўчаты з дыпламамі ПТВ працуюць у розных галінах народнай гаспадаркі. Больш палавіны рабочых Аршанскага льнокамбіната, віцебскай швейнай фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі», Полацкага нафтаперапрацоўчага завода, многіх будаўнічых арганізацый — выхаванцы прафтэхвучылішчаў. Выпусчнікі толькі аднаго ГПТВ № 6 металістаў склалі палавіну папуўнення завода «Гомсельмаш». Сапраўднай кузняй кадраў для буйнейшага ў Еўропе Магілёўскага камбіната сінтэтычнага валакна з'яўляецца ГПТВ-98.

У 1973 годзе рады рабочага класа рэспублікі папоўнілі 66,2 тысячы выпускнікоў прафтэхвучылішчаў, а 75 тысяч юнакоў і дзяўчат пачалі заняткі. За плённую работу па падрыхтоўцы і выхаванні кадраў многія навучальныя ўстановы адзначаны высокімі ўзнагародамі Радзімы.

У эстэтычным выхаванні маладых рабочых, развіцці іх мастацкага густу ўдзельнічаюць творчыя саюзы рэспублікі, вядомыя дзеячы літаратуры і мастацтва. У трохстах гуртках мастацкай самадзейнасці тысячы навучэнцаў знаёмяцца з рознымі жанрамі і відамі мастацтва, далучаюцца да свету прыгожага, да народнай творчасці. А лепшыя калектывы — хор «Маладосць» і ансамбль танца пры рэспубліканскім Доме культуры прафтэхадукцыі носяць ганаровыя званні народных.

Кожны год у рады рабочага класа рэспублікі ўліваецца новае маладое папуўненне. Першы працоўны дзень, першы крок у пачатку працоўнага шляху адкрывае важнейшую старонку біяграфіі маладога чалавека.

Выпусчнікі вучылішчаў ужо гэтай пяцігодкі будуць актыўна ўдзельнічаць у развіцці вытворчасці і тэхнікі нашай краіны ў апошняй чвэрці XX і пачатку XXI стагоддзяў. Усё гэта патрабуе, каб будучыя спецыялісты не толькі авалодвалі глыбокімі прафесійнымі ведамі, але маглі і імкнуліся іх пастаянна абнаўляць і ўдасканальваць. Цяпер інакш нельга. «У наш час, — падкрэсліваў Л. Брэжнеў, — адбываецца настолькі хуткае развіццё ва ўсіх галінах, што атрыманая ў маладосці адукацыя — гэта толькі база, якая патрабуе пастаяннага папаўнення ведаў».

Л. МАКСІМАУ,
старшыня Дзяржкамітэта
Савета Міністраў БССР
па прафтэхадукцыі.

За тры гады пяцігодкі Лукомская ДРЭС дала народнай гаспадарцы каля 19 мільярдаў кілават-гадзін электраэнергіі. Зараз энергетыкі ўзводзяць апошні этап будавання — пуск Лукомская ДРЭС выйдзе на праектную магутнасць — 2 мільёны 400 тысяч кілават у год.

НА ЗДЫМКУ: агульны выгляд машынай залы буйнейшай беларускай ДРЭС.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

САМАЯ ЛЕПШАЯ

На маім стале дагэтуль захоўваецца невялікая бутэлекка са светла-жоўтай вадкасцю. Наша, беларуская нафта. Бурыльшчыкі паднялі яе з глыбіні 3 275 метраў. Уручаючы каштоўны для мяне падарунак, старшы геолог Мазырскай канторы разведвальнага бурэння Анатоль Палях растлумачыў:

— Самая лепшая нафта, якую мы знайшлі за ўвесь час на Палессі. Глядзіце, якая светлая. У ёй зусім мала парафіну. Хоць бярэ і адразу залівай у бак трактара. А вось і першаадкрывальнік, — Анатоль Лукіч кінуў у бок чалавека, які сядзеў побач, — старшы майстар разведвальнага бурэння Павел Склаба.

Адкрыццё новага месцанараджэння — заўсёды вынік доўгага пошуку і працы вялікага калектыву геологаў, бурыльшчыкаў, механікаў і іншых спецыялістаў. І ўсё ж у нафты, што ўзнята са свідравіны № 13 на новым, Сасноўскім месцанараджэнні, ёсць і галоўны «аўтар» — брыгада бурыльшчыкаў Паўла Склабы. Менавіта яны — Уладзімір Сцепаненка, Мікалай Шапавалаў, Іван Фядосік, Уладзімір Сакутэнка, Пётр Кадол, Уладзімір Грыцэнка, Уладзімір Жыжэнка і Пётр Ярашэвіч — першымі пасля пяці месяцаў цяжкай працы ўбачылі тую светлую вадкасць.

Здарылася гэта год назад, 9 мая 1973 года. Тады нафтавікі адзначалі двойное свята: Перамогі і адкрыцця яшчэ аднаго беларускага месцанараджэння «чорнага золата». З вёскі Сасноўка да вышкі прыбеглі людзі. Успаміналі, як пачыналіся работы на гэтай плошчы...

І хоць месцанараджэнню Мазырскай канторы разведвальнага бурэння выяўлена ўжо нямаюць, гісторыя з'яўлення жонкага з іх памятна і сёння. 25 лістапада 1953 года — знойдзена нафта на Ельскай плошчы, але прамысловая яе здабыча пачалася толькі восенню 1969 года на Рэчыцкай плошчы. У 1965 годзе адкрыта Асташкавіцкае месцанараджэнне, амаль адначасова з ім — Шацілкаўскае. Яшчэ дзве новыя плошчы далі вадкае паліва ў 1967 годзе — Давыдкаўская і Вышынская. Нэрэшце, у 1972 годзе на карту былі нанесены Мурмавіцкае і Сасноўскае месцанараджэнні.

— Вось гэта мурмавіцкая нафта, — гаворыць Анатоль Палях. — Бачыце, яна не такая светлая, як сасноўская, яе таксама добрая. Свідравіна ўжо эксплуатуецца, 136 тон у суткі дае.

Потым я зноў гутарыў са Склабам. Ён ветэран — працуе тут з 1951 года. І за гэты час яму двойчы пашчасціла «сустрэць» нафту.

— Зараз бурым непадалёку ад трынаццатай свідравіны, — гаворыць майстар. — Спадзяемся, што і гэтая, дваццаць трыццаць па ліку, будзе шчаслівай.

Леанід ПРОКША.

МАГІСТРАЛЬНЫЙ ПУТЬ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

Сегодня вряд ли кто станет оспаривать, что крупное сельскохозяйственное производство более продуктивно и рентабельно, нежели мелкие хозяйства, что оно позволяет с большей эффективностью использовать технику, достижения науки, снизить трудовые затраты и дать больше продукции. Концентрация сельскохозяйственного производства — это закономерный процесс, происходящий во многих странах. Однако в различных социальных системах он развивается по разным, присущим этим системам законам.

В капиталистическом мире движущей силой концентрации производства является ожесточенная конкурентная борьба, стремление получить наибольшие прибыли. Так, чтобы повысить свою конкурентоспособность, монополистический капитал «Общего рынка» проводит единую сельскохозяйственную политику, направленную на ликвидацию мелких и средних крестьянских хозяйств и всестороннюю поддержку крупных капиталистических предприятий. В последние годы и в странах Западной Европы, и на Американском континенте все более усиливается процесс разорения крестьянских хозяйств и концентрации сельскохозяйственного производства в руках крупных предпринимателей, что дает им возможность диктовать цены на продукты питания, извлекая при этом огромные прибыли.

Развитие советского социалистического хозяйства, базирующегося на более чем 31 тысяче крупных колхозов и почти 16 тысячах совхозов, идет в полном соответствии с аграрной политикой КПСС, которая ставит своей целью наиболее полное удовлетворение растущих потребностей населения продовольствием и промышленностью сырьем. За последнее время сельское хозяйство нашей страны заметно окрепло, встает на более прочную основу, и теперь Коммунистическая партия выдвигает на первый план его всемерную интенсификацию.

У нас уже создано крупное специализированное зерновое производство. Колхозы, производящие зерно, располагают огромными посевными площадями, большим парком современных мощных тракторов, зерноуборочных комбайнов, автомобильным транспортом, набором необходимых машин. Здесь основные полевые работы почти полностью механизированы. Это в значительной мере обеспечило возможность труженикам сельского хозяйства в 1973 году, среднем по погодным условиям, получить рекордный урожай — 222,5 миллиона тонн зерна.

В последние годы получили дальнейшее развитие концентрация и специализация животноводства. В плане девятилетней пятилетки предусмотрены и осуществляются крупные мероприятия по развитию производства продуктов животноводства на промышленной основе. Строятся механизированные животноводческие фермы в колхозах и совхозах. Вблизи города создаются крупные государственные, колхозные и межколхозные комплексы по производству говядины, свинины, молока и других видов продукции. При этом широко используются современные достижения науки и техники.

Уже накоплен значительный опыт создания крупных животноводческих предприятий, оснащенных современным оборудованием, обеспечивающим поточность, механизацию и автоматизацию всех производственных процессов. Государственные животновод-

ческие комплексы строятся по типовым проектам на 108, 54, 24 и 12 тысяч свиней в год, на 10 тысяч голов откорма молодняка крупного рогатого скота. Сейчас в стране насчитывается более трех тысяч специализированных животноводческих комплексов и около тысячи птицефабрик. В соответствии с пятилетним планом в 1971—1975 годах будет введено в действие свыше тысячи крупных государственных, примерно 1 500 колхозных и межколхозных крупных животноводческих комплексов и 500 птицефабрик.

Колхозы и совхозы все шире становятся на путь объединения своих усилий — создания межколхозных, межсовхозных, а также колхозно-совхозных предприятий: животноводческих ферм и комплексов, предприятий по производству полноценных кормов. Практика последних лет подтвердила высокую эффективность и перспективность межхозяйственной кооперации на селе. Так, в созданные в Тамбовской области крупные межхозяйственные предприятия по откорму скота было вложено 40,5 миллиона рублей. В течение первых же пяти лет колхозы-пайщики получили 85 миллионов рублей прибыли. На Украине уже действуют 200 механизированных, весьма рентабельных предприятий — межколхозных заводов по производству комбикормов. Один из таких заводов, вблизи Киева, обслуживает 22 колхоза-пайщика и еще 13 хозяйств, в том числе птицефабрику. К концу пятилетки будет построено еще 130 подобных предприятий. Мощность межколхозных комбикормовых заводов Украины достигнет восьми миллионов тонн продукции в год.

Концентрация и специализация производства, развитие межхозяйственной кооперации, внедрение индустриальных методов труда на полях и фермах — магистральный путь дальнейшего развития сельского хозяйства. Истекшие годы со всей очевидностью показали, что разработанные и осуществляемые Коммунистической партией экономические, политические и организационные меры открыли в нашей стране широкие возможности для более полного использования преимуществ крупного социалистического сельского хозяйства. Они стали поворотным пунктом в подьеме колхозно-совхозного производства, повышении его экономической эффективности и росте на этой основе материального благосостояния советского народа.

Однако этим не исчерпывается прогрессивное значение концентрации и специализации сельскохозяйственного производства. Перевод на промышленную основу животноводства и других отраслей влечет за собой важные социально-экономические изменения в деревне. Ручной труд все в большей степени заменяется машинами, механизмами. На селе появляется много новых профессий — операторов, наладчиков, слесарей и др., повышается квалификация кадров, растет культурный уровень работников сельского хозяйства. Крупные межхозяйственные предприятия и объединения не только способствуют наращиванию производства сельскохозяйственной продукции, они решают и большую социальную задачу — повышают уровень обобществления колхозного производства, стирают грани между колхозной и государственной формами собственности. А это одна из программных задач Коммунистической партии Советского Союза.

Глеб СПИРИДОНОВ.

ON ECONOMICS, SCIENCES AND TECHNOLOGY

“ByelAZ” is the trade mark of lorries

Unhurriedly, very much like epic giants, powerful tip-lorries roll out of the gate of the Plant. From here, from the town of Zhodino, their roads diverge: some go to the Urals and Siberia, others roll to Georgia and Azerbaijan, and still others—to Kazakhstan and the Arctic regions, in a word—to all possible parts of our country and far beyond its borders. Everywhere they arouse admiration on account of the designers' scope of ideas and on account of those who put in their efforts in arranging the conveyor-line manufacture of these giant lorries.

At the present time the Plant builds two types of these industrial vehicles—27-ton tip-lorries, 40-ton tip-lorries, and one-axle drawing vehicles. However, the engineers and designers of the «ByelAZ»-Plant consider that the main trend in their work, as recorded in the Directives of the XXIVth Congress of the CPSU, is to organize the manufacture of tip-lorries and auto-trains with a carrying capacity of up to 120 tons, the industrial vehicles being intended for the use in mining industry.

The new models are quite original in their design. In their manufacture, for the first time in the Soviet Union, has been used a combination of a diesel engine with a capacity of about one thousand HP and a drawing type of electric generator with a capacity of 600 kilowatts. The resulting engine capacity of such industrial vehicles is two-thirds that of a normal tip-orry of this design can develop a speed of up to 60 kilometres per hour.

The type of control of the new tip-lorry is simple to the utmost. With the engine switched on, the driver has only to move a small handle forward and the heavy vehicle will at once start off smoothly and gather speed. With the handle pulled back, the tip-lorry obediently goes into reverse motion. The level of the engine load is set automatically in accordance with the road conditions. And the control of the

whole combination engine is concentrated in the only pedal of the accelerator. The new vehicle has neither any gear box, nor any cardan shaft.

The specialists in charge of the production of the model and the whole body of the Plant are doing their best in order to meet the demand for the operation of the new vehicles by the users, in order to increase the number of manufactured «ByelAZ» vehicles each year, and in order to improve their reliability in operation, excellent as it is, to a still greater extent.

The flowing stream of gas in Byelorussia

In comparison with other kinds of fuel, natural and liquid gas quickly find a wider and wider application still both in industrial production and in varied domestic activities. In the past five years the number of Byelorussian industrial enterprises and enterprises of communal services which use gas for different purposes rose 1.5 times and in all reached the figure of 9,307. However, in order to receive a broader picture of the use of gas as a fuel in Byelorussia it is necessary to supplement the figure above with a number of others: in the BSSR gas is used as a fuel by 93 cities and towns, one hundred urban settlements, as well as by almost 7,200 rural populated centres.

At present, housewives use gas in one million 200 thousand thousand flats in the countryside. The annual use of natural gas has already topped three milliard cubic metres, whereas the use of liquid gas annually has already exceeded 120 thousand tons.

In not too distant future the figures of the consumption of gas will considerably grow. The reason for this is the coming completion and operation of the new gas pipeline Torzhok—Minsk—Ivatsevichi which will start functioning at the end of the Five-Year Plan Period. The new gas pipe-line will have

branches leading to such cities and towns as Vitebsk, Orsha, Mogilyev, Borisov, and Zhodino.

The supply of gas will also increase by the functioning gas pipe-line Dashava—Minsk, as well as the consumption of liquid gas. To the eight functioning distributing stations will be added several others—in the town of Lida, in Bobruisk, in Soligorsk, and the Knyagininskaya distributing station. The Minsk distributing station will be reconstructed and will annually handle 32 thousand tons of gas.

The gas stream flowing through Byelorussia will receive another permanent addition—the gas manufactured at the Rechitsa plant now under construction. The gas which is obtained in the process of oil extraction as a by-product will be processed still further here, and its heavier elements—liquid gas and petrol—will be separated from the rest. The dry gas obtained in such a way will be used in the same fashion as natural gas.

Electronic brain of the Republic

It is with full justification that the Computing Centre of the BSSR can be called an electronic brain. Briefly defined, its varied functions consist in processing and providing statistical information, as well as in processing economic information for ministries, departments, industrial enterprises and organizations, and for different construction projects.

At present the Computing Centre provides service for 163 customers, among them being a score of industrial enterprises, fifty-five trade, and eighteen construction organizations.

Each month the computers of the Centre process twenty million punch cards and carry out 30 million operations—calculations of all kinds. Today the «clever» machines are able to solve 26 different statistical problems according to the six sub-systems of the automated system of the State Statistics of the BSSR.

WHO IS TO BLAME FOR THE ENERGY CRISIS?

AS the energy crisis grows ever more serious in the capitalist countries, the real reasons for it are becoming increasingly obvious. Big business' pursuit of superprofits led to capitalism's rapacious approach to natural resources. As *The New York Times* now admits, the utilization of power resources in the West resembles a runaway «consumption orgy». The rivalry between the Western power monopolies, resulting from the same pursuit of superprofits, disrupted the economically justified balance between the different fuels and weakened all of energetics. The present energy crisis is likewise the direct outcome of imperialism's neo-colonialist policy in the oil-rich developing countries. Imperialism replied to the oil owners' just desire to control their own oil with provocations and blackmail, the extreme expression of which was Israeli aggression against the Arab states. This aggression periodically creates tension in the Middle East, hindering the flow of oil from that rich storehouse of «black gold».

All these and other reasons for the energy crisis boil down, in the long run, to its very origin—the inability of private capital to rationally use present day energy-producing capacities for the benefit of society.

According to Western statistics services, 2,300 million tons of oil, about 1,200 million tons of coal and over 1,000,000 million cubic metres of natural gas were produced and consumed in the capitalist countries last year. Of this amount private capital produced some 80 per cent of oil and nearly 100 per cent of natural gas.

The big monopolies operating in this field are often called multinational. But the controlling interest in them unquestionably belongs to national capital, mainly American. In 1970, two-thirds of the capitalist world's energy resources were controlled and worked by US private capital.

Therefore, world capitalist energetics, taken as a whole, still remains the patrimony of monopoly capital in general and of US capital in particular. And no matter how much bourgeois propaganda might be prone to blame the members of the Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC) or British miners for the present-day fuel difficulties, the fact remains that the oil monopolies in the Western countries are the main suppliers of oil products, and it is they and they alone that are directly responsible for the eruption of the energy crisis.

Lately reactionary propaganda in the capitalist world has been scaring the public and peddling the idea that owing to soaring oil prices the sum total of its payments to the Arab countries and other states rich in oil will increase by about 50,000 million dollars this year. It is trying to obscure the situation with talk that the OPEC developing countries can use these billions to destroy the economy and finances of the entire capitalist world.

When reading concoctions of this kind, one cannot but ask why haven't Western monopoly advocates ever protested against imperialism spending far greater sums for purposes of destruction and annihilation? Every year the aggressive NATO bloc spends over 100,000 million dollars on military needs. The US aggressive war against the people of Indochina invoked expenditure to the tune of 150,000 million dollars. So if reactionary

propaganda wants to denigrate the OPEC countries' desire to increase their incomes from oil sales, this is most probably because it is the first time that substantial sums of money are coming into the possession of the developing states and can be used for their economic and cultural progress. And can one question the right of the true owners of oil—the developing countries—to receive higher prices for it? After all, up till now they received a mere 10-12 per cent of what the ultimate consumers paid for it, or to be more precise—1.2 dollars per barrel of oil products sold in Western Europe for more than 10 dollars a barrel on the average. The lion's share of the consumer's money found its way into the monopolies' safes and the tax agencies of importer countries, who collect high tariffs for domestic trade in oil products. Over the last few months, when the price of crude oil went up from 3.01 to 11.65 dollars per barrel, the OPEC countries' share of income went up from 1.2 to 7 dollars. This signifies only that the previously trampled upon justice, which presupposes that the owners get the main profit from their oil is now being restored. As for price inflation and speculation on oil products in the West, the oil monopolies are mainly responsible for that.

The enrichment of power monopolies during the present fuel crisis has acquired exceptionally broad and even scandalous proportions. Mr. A. Miller, President of the United Mine Workers of America, sent a letter to Congress in which he said that the energy crisis was not a supply crisis, but one caused by the avarice and machinations of monopolies.

Sober-minded people the world over see a way out of the fuel shortage by limiting the big oil monopolies' arbitrary rule. In a number of countries they resolutely demand that the energy-producing branches of the economy be nationalized. Some of the developing countries have nationalized the property of the oil monopolies either completely or in part.

Progressive public opinion compelled the governments of Italy, the FRG and a number of other Western countries to start investigating the activities of the multinational oil monopolies. US President Richard Nixon made a proposal on levying taxes on the enormous profits that the oil corporations have been making during the energy crisis.

At the same time the governments of France, Britain, Japan and some other industrialized capitalist states are striving to expand their business with the state-owned oil companies in the Arab countries, Iran, Venezuela, and Nigeria. Such direct contacts between oil consumers and oil producers narrow down the field of domination by multinational, i. e., primarily American, oil monopolies. They open up possibilities for settling the oil problem on a basis acceptable to all parties concerned and to their mutual national benefit.

Modern energetics is an economic branch which can develop on the basis of a just and equal international division of labour. This basis excludes any egoistic activities on the part of private monopolies.

By Boris RACHKOV

At this photo you see a small Byelorussian boy and a powerfull tip-lorry — one of the models of the «ByelAZ»-Plant in Zhodino. The author called his photo «The first acquaintance». And we may say: «But not the last one».

КАЗАЧНЫ

ЭПАС

У кожнай рэспубліцы Савецкага Саюза распачаты шматтомныя выданні збораў твораў народнай паэзічнай творчасці, якія складаюць шматнацыянальны фальклорны звод нашай краіны. Першыя тамы выпушчаны фалькларыстамі Украіны, Прыбалтыкі, Мардовіі. Рыхтуюцца зборы народнай творчасці іншых рэспублік.

Паспяхова ажыццяўляецца фундаментальнае выданне народнай творчасці ў Беларусі. Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР ужо выпушчаны тамы: «Песні савецкага часу», «Казкі пра жывёл і чарадзейныя казкі», «Радзінная паэзія», «Дзіцячы фальклор», «Загадкі». Зараз на паліцах кнігарняў з'явіліся «Чарадзейныя казкі».

Новы том з'яўляецца арганічным працягам кнігі «Казкі пра жывёл і чарадзейныя казкі». Ён знаёміць чытача з выдатнымі ўзорамі беларускіх чарадзейных казак, цэнтральнае месца сярод якіх займаюць казкі пра асілкаў і на былінныя сюжэты.

Даючы чытачу вялікую эстэтычную асалоду, захапляючы яго незвычайнымі прыгодамі

казачных герояў, гэтыя творы ў той жа час апавядаюць аб марках і спадзяваннях народа, аб барацьбе простага люду супраць несправядлівасці, сацыяльнай няроўнасці. У іх адлюстраваны грамадскія і эстэтычныя ідэалы, мараль і этыка, светапогляд працоўных.

Большасць казак, рупліва і з густам адабраных складальнікамі, вызначаецца дасканаласцю мастацкай формы і яшчэ раз падмацоўвае думку вядомага даследчыка фальклору ўсходніх славян С. Саўчанкі аб тым, што па жывасці і прыгажосці апавядання беларускай казкі не маюць сабе роўных. Разгорнуты сюжэт, класічная казанная падача падзей, трохразовыя паўторы спалучаюцца ў многіх казках з незвычайна майстэрскім упляценнем у тканіну апавядання бытавых замалёвак, нечаканых дэталей, што сапраўды надае творам адметнасць і непаўторнасць.

Асноўная частка тэкстаў узята з кніг, выдадзеных яшчэ ў дарэвалюцыйны час і практычна недаступных шырокаму чытачу. Разам з тым складальнікі змясцілі нямала твораў, запісаных

імі ў час фальклорных экспедыцый, а таксама іншымі збіральнікамі беларускага фальклору.

Гэтыя запісы асабліва каштоўныя таму, што яны даюць уяўленне аб звалючым казаннага жанру, аб зменах формы і зместу пад уплывам новых абставін жыцця. Каштоўнасць запісаў заключаецца і ў тым, што яны былі зроблены на магнітафоннай стужцы, а гэта дало магчымасць захаваць з найбольшай дакладнасцю мастацкую тканіну твораў і іх моўныя асаблівасці.

Тэкстам папярэднічае ўступны артыкул, у якім разглядаецца шэраг важнейшых, часта дыскусійных, пытанняў, значэнне якіх выходзіць за межы вывучэння беларускіх казак. І хоць некаторыя палажэнні патрабуюць далейшага вывучэння і распрацоўкі, выказаныя меркаванні заслужваюць самай пільнай увагі. Сярод іх — вызначэнне тых адметных рыс, якія ў сукупнасці даюць нам спецыфіку чарадзейнай казкі: праблема паходжання чарадзейных казак, іх сувязь з матэрыяльнай асновай жыцця грамадства, вытокі асобных мастацкіх вобразаў і інш.

Разгляд чарадзейных казак даецца ў гістарычным аспекце: узнікненне гэтай з'явы, яе развіццё і сучасны стан. Эвалюцыя зместу і формы казак на аналізе такіх выдатных твораў беларускага казаннага эпаса, як «Асілак» і «З чаго ліха на свеце».

Працуючы над зборнікам, складальнікі павінны былі вырашыць шмат тэарэтычных пытанняў, ад разумення якіх залежаў напрамак і характар усёй работы. У вырашэнні праблемы класіфікацыі складальнікі кіра-

валіся прынцыпам гістарызму і ў значнай ступені вытрымалі яго, змясціўшы ў пачатку творы, у аснове канфлікту якіх ляжала барацьба з сіламі прыроды, а пасля іх казкі, асноўны канфлікт якіх закранае сферу сямейных і сацыяльных адносін.

Не менш складанымі з'яўляюцца пытанні тэксталогіі. Фальклор застаецца фальклорам, пакуль захоўвае мясцовыя асаблівасці мовы, адзнакі пэўнага часу. Нівеліроўка яго недапушчальна, але няма патрэбы захоўваць абсалютна ўсе асаблівасці запісаў, у якіх часам сустракаюцца нават памылкі вымаўлення казаннікаў. Яшчэ пры жыцці акадэміка П. Глебкі, пад яго кіраўніцтвам і пры непасрэдным удзеле, былі выпрацаваны асноўныя прынцыпы тэксталагічнай работы для ўсяго выдання, якімі прадугледжвалася падача тэкстаў у адпаведнасці з сучасным правапісам і захаванне ўсіх лексічных і асноўных марфалагічных асаблівасцей першакрыніц. Кіруючыся гэтымі прынцыпамі, канкрэтызуючы іх, складальнікі падрыхтавалі тэксты, якія захоўваюць мясцовы каларыт.

Кожны ўключаны ў кнігу тэкст мае каментарый, у якім указваецца першакрыніца, вызначаецца яго месца сярод адпаведных твораў іншых народаў свету, даюцца варыянты з усходнеславянскага фальклору. У каментарыях вызначаецца сюжэтны тып кожнай казкі па міжнародных паказальніках казаных сюжэтаў, што будзе садейнічаць папулярызацыі беларускага казаннага эпаса ў шырокіх міжнародных колах.

В. РАВІЦКІ,
кандыдат філалагічных навук.

«ПРА ЧАС І ПРА СЯБЕ»

«Пра час і пра сябе» — бібліятэчка пад такой назвай вось ужо трэці год выходзіць у маскоўскім выдавецтве «Современник». Аўтарамі кніг з'яўляюцца вядомыя пісьменнікі. Яны дзеляцца сваімі ўражаннямі аб літаратурным працэсе, выказваюцца аб творчасці сяброў, выступаюць з рэцэнзіямі і крытычнымі артыкуламі.

Нядаўна бібліятэчка папоўнілася новымі зборнікамі. Аўтарам першага — «Аб літаратуры» — з'яўляецца А. Твардоўскі. У кнігу ўвайшлі ўжо вядомыя чытачам артыкулы і нататкі пра Пушкіна, Буніна, Ісакоўскага. Шмат і новых матэрыялаў, якія ўзяты з архіва паэта. Упершыню друкуецца эпістальная спадчына. Яна склала раздзел «За рэдактарскім сталом».

У аднатомнік увайшлі артыкулы А. Твардоўскага аб творчасці некаторых пісьменнікаў нашай рэспублікі. Два з іх прысвечаны народнаму паэту Беларусі А. Куляшова. Першы — «Паэма «Сцяг брыгады» — напісаны яшчэ ў 1946 годзе, другі — «Сталасць таленту» — у 1964. Змешчаны таксама артыкул «Мікола Засіп» і тэкст выступлення на II з'ездзе беларускіх пісьменнікаў.

«Аб нягаснучым» — так называецца кніга В. Закруціна. Аўтар расказвае аб роднай зямлі, дзеляцца роздумам аб творчасці некаторых пісьменнікаў, узнімае праблемы мовы. У кнігу ўключаны артыкул «На беларускай зямлі», напісаны пад уражаннямі паездак па нашай рэспубліцы, якія адбыліся пазалетася.

Да 30-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў выдавецтва рэспублікі падрыхтавалі шэраг цікавых і каштоўных выданняў. Напрыклад, выдавецтва «Мастацкая літаратура» выпусціць у свет раманы І. Мележа «Мінскі напрамак» (у дзвюх кнігах), М. Лынькова «Векапомныя дні» (у дзвюх кнігах), І. Навуменкі «Сорак трэці», Я. Брыля «Птушкі і гнёзды», двухтомнік выбраных твораў В. Быкава, паэму Р. Бардуліна «Бастыён над Бугам», зборнікі «За цябе, Беларусь», «Лясныя песні», «Радзімы сыны» і іншыя. Усяго да юбілейнай даты выдавецтва выпускаць звыш сарака назваў друкаванай прадукцыі. НА ЗДЫМКУ: малюнкi мастака А. ДЭМАРЫНА да новага выдання рамана І. Мележа «Мінскі напрамак».

Фота А. НИКАЛАЕВА.

У сталічным Доме мастацтваў адбылася сустрэча выпускнікоў акцёрскага аддзялення Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута з гледачамі. Студэнты выступалі з чытаннем ўрыўкаў з літаратурных твораў.

НА ЗДЫМКУ: студэнты пасля выступленняў гутараць з народнай артысткай БССР З. БРАВАРСКАЙ, якая выкладала ў іх сцэнічную мову.

кія і нізкія калідорчыкі, якія «пракладзены» між паліц і стэлажоў, у аддзяленне міжнароднага кнігаабмену. Загадвае ім доктар Міласлаў Зіма.

На сцяне ў яго кабінце — партрэт Францыска Скарыны. Так, Прага — радзіма першай беларускай кнігі. Яна і прытуліла на апошні сцоў сына слаўнага горада Полаца. На поўдні Чэхіі ёсць горад Індрыхув-Градец, у якім, па ўсёй верагоднасці, жыў сын Скарыны. Але што нам расказага гаспадар кабінета?

— На жаль, Славянская бібліятэка не мае кніг беларускага першадрукара. Наогул жа беларускія фонды Славянскай бібліятэкі багатыя і цікавыя. Шкада, што да гэтага часу не складзены навукова-бібліяграфічны каталог. Паступленне ж беларускіх кніг і кніг, якія маюць дачыненне да беларускай культуры, ішло на самы пачатку са спадчыны буйнейшых славістаў, такіх, напрыклад, як прафесар гісторыі Карлава ўніверсітэта Антоній Флароўскі, Альфрэд Бэм, спецыяліст па да-

следаванню творчасці Дастаеўскага і Талстога. Бібліятэка купляла кнігі за мяжой. Былі дары і ад эмігрантаў.

У нас захоўваюцца такія старадрукі, як «Грамматика словенская правильная синтагма» Мялецкі Смартыцкага (176, 1612 г.), «Лексикон славеноросский». Памвы Бярінды (Кутэйн, 1653 г.), слоўнік І. Насовіча. Беларускага даследчыка можа цікавіць пергамент з прывілеямі каралевы Боны пінскаму маршалку М. Вайцяховічу (1554 г.), працы Шафаржыка, Палацкага, Гаўлічка, Чэлакоўскага, Штура. У Празе былі выдадзены даследаванні А. Флароўскага «Чешская библия в истории русской культуры и письменности (Фр. Скорина и продолжатели его дела)», «Чехи и восточные славяне».

Думаю, што даследчык можа знайсці многа цікавага па беларускай тэме і з 13 113 спецыяльных дакументаў бібліятэкі. Да паслуг чытача каталогі: імяны, сістэматычны, прадметны, каталог артыкулаў з рускіх гістарычных часопісаў 1870—1948 гадоў і іншыя.

Навукоўцы могуць карыстацца паслугамі службы фотарэпрадукцый і мікрафільмаў. Тэхнічны аддзел мае ксераксавую тэхніку для капіравання, выконвае заказы на мікрафільмы і фотакопіі.

Зараз у бібліятэку з усяго свету трапляе 7 тысяч тамоў штогод. Цікаўлюся, колькі часопісаў трапляе ў Славянскую бібліятэку. З Балгарыі штогод прыходзіць 56, з Югаславіі—121, з Польшчы — 125, з СССР — 121, не лічачы 10 беларускіх і 42 украінскіх, з ГДР—4 (плюс з Лужыцы—7), з Румыніі—11, з астатніх краін—23. Бібліятэка выпісвае 121 чэхаславацкі часопіс. Вось чаму даследчык можа быць у курсе ўсіх навішых даследаванняў, што датычаць славянскай тэмы.

Хочацца адзначыць, што справе прапаганды беларускай кнігі, умацаванню сувязей між Прагай і Мінскам у многім спрыяе дзейнасць паважанага доктара Міласлава Зімы — даўняга сябра Беларусі. Ён у 1953 годзе абраны доктарскую дысертацыю па славянскай філалогіі і агульнаму мовазнаўству.

Добра ведае ўсе славянскія мовы і пастаянна сочыць за здабыткамі літаратуры славянскіх народаў. Перакладае творы з рускай, балгарскай, польскай, беларускай, серба-харвацкай, славенскай моў.

З яго публікацый, што датычаць беларускай тэматыкі, хацелася б назваць такія: «Культурнае адраджэнне Беларусі», «Паходжанне назвы Бялая Русь», «Вялікі дзень беларускага народа» (да 40-годдзя ўтварэння БССР), «30 год Акадэміі навук БССР», «IV з'езд беларускіх пісьменнікаў». У 1961 годзе ў часопісе «Чэско-словацкая русістыка», № 3 змешчана паведамленне М. Зімы «Два юбілеі Я. Ф. Карскага».

— Беларускаю мову я вучу па «Беларускай граматыцы» Ломцева, — гаворыць Міласлаў Зіма. — З аўтарам кнігі пазнаёміўся на адным са славянскіх з'ездаў. Потым у Празе гасціла дэлегацыя беларускіх пісьменнікаў. Пазнаёміўся з таварышамі Бірылам, Лобанам. У 1963 годзе з беларускімі вучонымі

Крапівой і Суднікам сустрэўся ўжо ў Сафіі. У 1968 годзе зноў была сустрэча з беларускімі сябрамі.

Стараюся быць у курсе літаратурных падзей Беларусі. Пастаянна чытаю «Звязду», «Голас Радзімы», «Польмя», «Маладосцыя». Яшчэ цікаўлюся транскрыпцыямі, транслітэрацыямі, крыху анамэстыкай. Прыкладам такой працы можа служыць мой артыкул у зборніку «Беларускае і славянскае мовазнаўства» («Навука і тэхніка», Мінск, 1972), які называецца «Умовы так званых пералічвання імён у нацыянальных формы паміж усходнеславянскімі мовамі».

Не хочацца развітвацца з пріяннымі і ветлівымі людзьмі. Але час пакідаць бібліятэку. З Мілаславам Зімай праходзім старадаўнімі вуліцамі ля «Якуба» — касцёла, дзе мы ўжо служалі канцэрт арганнай музыкі, заходзім на старажытнае Тынскае падвор'е. Можа ад гэтых склапаў збіраўся дадому са сваім бязмерным скарбам — кнігамі і Францыск Скарына?..

Сяргей ПАНІЗНІК.

